

lukavac, kako zamišlja da kažu u višoj komandi, sa mešavinom zavisti i odobravanja. Podmukli prepredenjak, kako procedu kroz zube oni preko, zbunjeni i zastrašeni nepredvidljivošću njegovih akcija. I, što se njega tiče, sasvim su u pravu. Ratne operacije i nisu drugo do borba dveju domišljatosti. Umeće pravilnog procenjivanja i predviđanja na osnovu postojećih informacija. Naročito predviđanja protivničkih namera na osnovu kojih se mogu graditi vlastite. Ali, informacije, proklete informacije.

I lisac ne može da sakrije nagli drhtaj koji u njemu izaziva taj prostor neodređenosti, taj razmak između mape i onoga što bi mapa trebalo da predstavlja. Pa čak je u pitanju i nešto mnogo gore — nepouzdanost samog predviđanja. Ne želi da poveruje u nekakvu intuiciju i šta ti sve ne. I nije tačno kako je do sada jednostavno imao sreće, sreća je prevrtljiva, napašta čoveka onako kako i dolazi. Uspesnost njegovih operacija, ustalom, dovoljna je potvrda — nije li praksa neprikosnoveni dokaz ispravnosti ili neispravnosti neke metode?

Dobro, tražice da mu odmah dovedu tu ženu.

metafora

— Svi, naravno, znamo šta je to metafora — govori ipak pomalo uzbuđeni profesor pred izmešanim, ali odabranim auditorijumom kolega i studenata. — Označiti jednu stvar nekom drugom na osnovu njihove sličnosti. Reći lisac, umesto lukav čovek, na primer. Zamislimo se na trenutak nad čudnovatošću ove zamene. Zbog čega nam je uopšte potrebno da misleći na lukavog čoveka kažemo nešto drugo a ne upravo — lukav čovek. Besmisleno rasipanje. Potpuni nedostatak ekonomičnosti. Odgovori, kao i uvek, mogu biti različiti. Počev od stava da se na taj način aktivira određena, inače umrtvljena duhovna energija. Pa do mišljenja kako nam upravo metafora ukazuje na suštinsko jedinstvo sveta u kome ne postoje izdvojeni, u sebe zatvoreni entiteti. Ne bih da se opredeljujem, sva ili-ili su mi načelno sumnjiva. Ukazao bih radije na nešto drugo. Na postojanje tog, praktično gledano, sasvim nekorisnog viška. Na prekoračenje nužnog, to jest neposredno upotrebljivog. Ukraš, tako se nekada govorilo. A šta je drugo ukras do ono što prevazilazi sferu neophodnog. Dakle, luksuz. Pozivam vas da razmislimo, mi, zarobljenici pobune i askeze — je li luksuz, ta figura obilja, makar i lažnog, odista vredan prezira? Ukazacu, takode, na još jedan momenat koji mi se ovde čini važnim. Jezik, znamo, funkcioniše na principu unutrašnjih distinkcija. Lisac je lisac, između ostalog, i po tome što nije čovek. Pa makar taj čovek bio ma koliko lukav. I upravo nam ovaj distinktivni karakter omogućava snalaženje u svetu, uspostavljaajući jasne granice. Metafora, pak, podrazumeva da može postojati nešto tako neobično kao što je lisac koji je čovek koji je lisac.

žene, ah, žene

Mlada, ali ne previše. Obučena sa brižljivo elegancijom. Nešto podsmešljivo oko usana ili mu se samo tako čini. Možda efekat osvetljenja.

Žena, u svakom slučaju, sedi visoko prekrštenih i veoma lepih nogu. Ali ne izazivački prekrštenih, uveren je, sa nešto žaljenja, lisac.

Žena je pribrana. Ne pokazuje ni najsitnije znake nelagodnosti ili zbuđenosti. Čak ni po sle dužeg, sa lišćeve strane proračunatog, čutanja. Ne izbegava njegov pogled, niti joj oči prve beže u stranu.

— Lepo — kaže lisac nepotrebno glasno, približavajući se mapi. — Baš lepo. Upravo onako kao što sam očekivao. Neverovatno kako se poklapa sa mojim predviđanjima. Samo, može li se vama verovati?

— Na vama je da odlučite.

— Koje su, uopšte, garancije?

— Moja reč — čvrsto odgovara žena.

Reč? Smešno, misli lisac vraćajući se za sto. Te reči i postoje da bi prikriale ono što se nikada ne izgovara.

— Vi znate šta vas čeka ukoliko se vaše informacije pokažu pogrešnim?

— Da, to mi je sasvim jasno.

— Voleo bih da tu stvar imate neprekidno na umu. Zašto ovo činite?

— Molim?

— Voleo bih da znam zašto nam donosite

meka okidanja standard

milko valent

kad precizno lista asfalt
ljetu je najpotpunije doba

prvo

volim gradske i međugradske autobuse.
u njima katkada vlaže sjedišta.

tako sam ti jednom masirao ljubav
sve do kutnjaka.

bus se zanio — sofer se čudio.

snažni osjećaji u stanju su učiniti
sve moguće.

o tome pišu antologije: u njima mraz je
apstraktna imenica od koje ti nije zima.

drugo

u domu sportova **Paco** lucidno razgovara
s gitarom.

slijedim glazbu mokrim prstima.

miris tvojih gaćica upozorava koncert
da se svijet sastoji od mola i dura.

užas, užas

šapčes obožavajući moju muzičku pismenost.

ima li na svijetu išta ljepše od ovoga?

pišaš me mutnim postmodernističkim očima.

nema, dušo, ako si dobro ugodena gitara.

padobranci svjetla mogu tada mirno raditi:

komponirati prolazne melodije u hodu

koji je za nigdje

gdje stanuju slatki automati.

treće

koža je napeto srce. jedemo puls
dok bubnjar mudro siluje drumove.

slatki automati puni su romantičnog
sadomazohizma.

kao i kornete ništa ih ne može spriječiti

da se rastope pri prvom lizanju.

zato volim Zagreb — grupnu slastičarnicu.

u njoj je sočni porno razvio tvoju dušu.

običnu kao što je onaj utorak

kada su padale improvizacije.

inje je ubrzano napustilo aortu

jer više nije bila djevica.

čak i u februaru korneti su kratkotrajni

topljeni glamour

koji uvijek misli da je

ljetu na izmaku.

+ + +

sve ostalo je psihologija gnojiva

iz zbirke SLATKI AUTOMATI

ove veoma važne informacije. U pitanju je, gospodo, izdaja.

Oko ženinih usana ponovo zalebdi sada nešto naglašeniji onaj isti podsmešljivi osmeh. Ili mu se čini kako zalebdi.

— Imam svojih razloga — odgovara ona.

Naravno da ima svojih razloga, besan je na sebe naš lisac. I šta mu je uopšte večeras? Čemu traganje za motivima? To uvek ispadne neka budalasta, melodramska i njemu sasvim suvišna priča. Pa bila ta priča izmišljena ili ne.

Pustinjski lisac je, po prvi put, zbunjen. Čitav razgovor mu se odjednom čini sasvim nepotrebnim i kao da sada zna čak manje nego što je znao pre nego je ta žena ušla u njegov šator.

Ustaje i šeta, ruku prekrštenih na grudima. Primećuje kako bi trebalo pojačati osvetljenje u šatoru. Sa jačim osvetljenjem sve bi bilo mnogo jednostavnije. I tada, za samog sebe ne očekivano, spušta dug i mek poljubac na ženi kolenom.

— Priberite se, gospodine — odguruje ga ona blago, bez ljutnje, ali odlučno.

rastvaranje

Profesor i njegova ljubavnica se igraju telepatije. Najpre izvlače palidrvca i ljubavnica izvuče kraće.

— Ja prvi pogadam — kaže profesor, pa se ljubavnica duboko zamisli.

— Misliš na lisca. Pustinjskog lisca. Zamišljaš ga u njegovom šatoru. Krutog i uspravnog. Pred mapom koja nikada u potpunosti ne odgovara onome što bi trebalo da prikazuje. Zamišljaš, takode, sebe kako sediš u tom istom šatoru. Visoko prekrštenih, veoma lepih nogu. Ali ne izazovno prekrštenih. To nikako. Znaš da bi izazivanje te vrste samo pojačalo lišćevu urođenu opreznost. Znaš da je nepremostiva udaljenost najbolji način da ga zbuniš, pobuđiš njegovu radoznalost i na kraju savladaš. donela si planove operacija njemu protivničkih trupa. Trupa naroda kome i sama pripadaš. Radi se, dakle, o izdaji za koju imaš ličnih motiva. Osveta povredene sujete. Ljubomora, zapostavljenost ili nešto slično. Melodramski, u svakom slučaju. Ili možda i nije u pitanju izdaja. Možda si ubačena. Zamka u koju će se konačno uhvatiti prevejani lisac. Informacije što ih donosiš su lažne. Računaš na njegov intelektualni ponos. Na njegovu uverenost u vlastitu sposobnost predviđanja koja će ga naterati da pomisli kako su to upravo one operacije kakve je i sam očekivao. Znaš da će laž biti otkrivena i da se nećeš izvući. Spremna si na žrtvu. Iz ljubavi prema domovini, nekom sasvim određenom čoveku ili jednostavno zbog toga što ti je dojadilo da otaljavaš svoje dane. Izdaja ili ne, to ipak nije ono do čega ti je prevashodno stalno. Više te zanima neizvesnost u koju ga stavljaš, ta nemogućnost da odluči, ta nesigurnost koja je prati. Do sa naporom sudržavane uznemirenosti kakvu pokazuje u tvoje prisustvu. Do efekta koji izaziva tvoj miris, blesak kože i elegantna udaljenost. Poljubac spušten na tvoje koleno je početak pobeđe. Cilj ti je da ga rastvoriš. Jasno ti je kako je lukavstvo moguće tek na odvojenosti, na nepropustljivoj opni između čoveka i onoga što tog čoveka okružuje. Želiš, dakle, da je probiješ.

vojnici i noć

Hladno je. Noći su veoma hladne u pustinji. I lako je generalu, eto ponovo je u šatoru neka žena, misli vojnik. I to komad kakav se ne sreće svaki dan. Neće da kaže kako...

Sigurno je neka obaveštajka. A obaveštajka ne sme biti ružna. Takav im je posao.

Baš zgodna obaveštajka, ponavlja polušapatom vojnik i oseća kako mu od samog zvuka tih reči prolazi drhtaj čitavim telom. Lisac će ga sada neizostavno pozvati unutra. Obaveštajka će, raskopčana ali ne još sasvim razgolićena, ležati na ogromnom radnom stolu, među pravilnicima, naredenijama i one će osetiti uz sebe njenu uzbudljivu mekoću, više mu neće biti hladno, niti će se više bojati smrti i beskrajnih naslaga peska u koje će sve jednog dana potonuti.

Smrti? Ali zar se vojnik toga uopšte može bojati? Ta vojnici nikada ne ginu. Gine možda neki Karl ili Smit, slučajno uobličjenje, ali vojnik, on uvek ostaje.

pustinja

— A sada sam ja na redu — kaže ljubavnica. — Hajde, zamisli se.

Profesor se zamisli.

— Dublje — opominje ga ljubavnica.

Profesor se zaljubi onoliko duboko koliko mu je u tim uslovima uopšte moguće.

— Misliš o pustinji. O toj reči koja označava jedan fizički objekat ali i nešto drugo. Izvesno emocionalno pa čak i metafizičko stanje. Misliš kako ta reč čini lanac, lanac karika međusobno zamenljivih, zajedno sa rečima kao što su — praznina, žed, besmisao, nerogansko, jalovost, strah, smrt. Lanac odsustva. I kako njoj kao antipod stoji — grad, oaza, vrt. Čitav jedan drugi, suprotstavljeni lanac. Punoća, smisao, zadovoljenje, plodnost, organsko, nada, život. Lanac prisustva.

l'amour, l'amour

Verovati ili ne?, neodlučan je prevejani lisac i ta neodlučnost mu se ni najmanje ne dopada. Izbegava da se približi prozoru. Mrzi taj neodređeni, bezoblični i ničemu potreban prostor koji trenutno prekriva noć. Prepreka — to

tradicija

peter božik

*Pogledaj, pogledaj ovim krajem,
i krišom briznu u plač,
samo niko da ne vidi, nije muški,
ispred tebe se rastače (i ti vidiš)
rezultanta života: tradicija.*

*Zvekeće nanos napretka:
mnoštvo veštačke starudije obavija noć.
A histerični kičerski grohot zavija.
Njega se pak tiču samo gnusne
reči: pesnik samo cvili.
U svojoj sobi formu mesi,
ne grdi sutra, niti danas,
jede, spava, grli i prazni se, i veruje,
i to je tradicija.*

S mađarskog preveo: Sava Babić

što neki nazivaju andeoskim i demonskim slikama. Pustinja-grad, život-smrt i tako dalje. Ne radi se, dakle, o distinkcijama već o direktnim opozicijama. Izrazima koji stoje u odnosu ili/ili, jedan drugog isključujući. Ostavljam po strani pitanje može li jezik uopšte izraziti šta drugo do samog sebe. Može li predstavljati ista osim tautološkog ponavljanja svojih unutrašnjih opozicija i distinkcija. Zamoliću vas da zadržimo svoju pažnju na oksimoronu. Izrazima

da. Ali ništa više i ništa drugo. I kao takav možda koristan. Jer, dobro je da postoje prepreke, čak veoma dobro.

Nije ubačena, odlučuje. Postoje mnogi razlozi da to bude i jedan, ali odlučujući, protiv. Jer nemoguće je, potpuno nemoguće da oni znaju kako je njemu unapred poznato šta oni nameravaju. Ti dostavljeni planovi samo potvrđuju ispravnost njegovog zaključivanja. Informacije su svakako važne, ali im je logika ipak nadređena. Može čak slobodno da zaboravi kako mu je ta žena donela bilo šta.

— Biće to još jedna blistava pobeda — misli lisac, prilazeći mapi. — Pobeda inteligencije i metode — i tada na usnama ponovo oseti ukus ženine puti. Pobodene zastavice mu se odjednom čine putokazom prema nečemu sasvim drugom.

Hm, da, mrmlja lisac. Hm, da, ponavlja sedajući za sto. Treba načiniti plan, još večeras ga treba načiniti.

Privlači papir, uzima olovku. Dobro zaoštrenu olovku. Uhvati sebe kako gricka njen vrh kao nekada kada je zbog toga dobio po ustima. Baš blesavo, misli, i u ruci mu se stvori malo džepno ogledalo. Očuvano, iskustvom očvrstlo lice. Sasvim pristojno. Čak više nego pristojno. Višljasta figura bez sala, mišići daleko od svake mlitavosti. Ipak bi tu ženu trebalo još jedanput ispitati.

oksimoron

— Večeras ću govoriti — lebdi profesorov glas nad istim onim auditorijumom — o onom

virdžinija

zlatko benka

Mora postojati neka zemlja u kojoj bi čovek bio više slobodan nego u nekoj drugoj, rekao je Sava dok je u rukama držao još dve preostale karte, najjače, znao sam. Musa je zadubljeno gledao u svoje, brat takode, a ja sam znao da ovaj ulog moram dobiti, pa rekoh.

Virdžinija.

Šta si rekao, pita Sava.

Virdžinija je, dragi moj prijatelju, zemlja u kojoj je sve drugačije. Zapravo, sve je nekako naopako. Za slabe imaju razumevanja jači, bolesnima podaruju zdravlje oni koji ga imaju previše.

Varaš se, kaže Sava.

Ne. Varaš se ti, ako tako ne misliš, jer ako ja tako mislim, ako sam zapravo uveren da je to tako, onda tvoj stav, to što ti misliš da se ja varam je manje, znatno je niže, ne vidi se u odnosu na moje čvrsto uverenje. Virdžinija je ta zemlja, tvrdim, kažem.

Može biti, kaže i dodaje, može biti da je tvoje čvrsto uverenje vrednije od moje neznatne sumnje. To može biti. Ali, da je istina to što kažeš za Virdžiniju, to ne verujem.

Još nije izbacio svog crvenog keca, pričamo. Musa i brat čute i slušaju.

Može biti, Savo, kaže Musa.

Niko od nas nije bio tamo, zar ne, kažem. Pa ako ja verujem, a vi samo u sumnji zatečeni u to ne verujete, ko je u pravu? Vero-vatno ti, kaže brat, zagledan u svoje karte.

Vi ste blesavi načisto, a mene ćete napraviti ludim, otkud to može biti u Virdžiniji. Zamisli, molim te, kaže Sava i odpija rakiju iz flaše Balandines viskija.

Vero-vatno je brat u pravu, kaže Dušan dok motri svoje dve karte.

Pa, zar iz Virdžinije ne dolazi najbolji duvan. I šta češ više, šta ima bolje od najboljeg duvana, kažem.

I šta još, pita Sava.

Ako je tamo duvan najbolji, sve mora biti dobro, kažem. Kako može biti sve drugo loše, a duvan najbolji?

E, to ne znam, kaže Sava.

E, vidiš, ne znaš. Ali ja znam, da ako je nešto negde najbolje, onda je sve drugo bolje nego drugde, kažem.

A Španija, kaže Sava.

Da, tamo je najbolja korida. Ali ona je samo španska. Dok duvan nije samo virdžinijski, on je svetski, razumeš, kažem.

Ipak, to ne mora biti istina, to kako je tamo sve drugačije, kaže Sava i ponovo odpija dok nudi Musu. On pije. Brat ne. Ja odpijam brzo i mnogo, rakija prži grlo.

Htedoh da mu kažem: Jebi se, ali bih zažalio. Kako čovek, pametan i bistar, može biti ponekad glup, kako ne razume. Tresnuh kartama o sto i rekoh:

Da vidimo, neka pobede najslabije.

Neka, kaže Sava.

Otvorite karte, kaže Musa.

Otvaram, kaže brat.

U pravu si, kaže Sava, ovde je kao u Virdžiniji, nekako naopako.

Ne žalim, dodaje.

Ostavljam ulog za sledeću igru. U pravu sam, ali ulog ne uzimam. Ne uzima ga ni Sava, iako je izbacio zelenog i crvenog keca. Musa je počeo da se smeje, kao i brat i obojica se svališe na kauč, kao brvna, smejući se tako da se zabrinuh da će im se nešto dogoditi.

U pravu si, ponavlja Sava.

Obojica držimo svoje karte na stolu i gledamo se ne u oči, ne u lice, pogledom prodiremo duboko među vijuge i tu on zna, a to znam i ja: u pravu sam.

Mora... postojati... Virdžinija... dragi moj prijatelju... mora je biti... razumeš... kažem.

Ta dvojica na kauču su zasela, glavu naslonila na kolena i smeju se kao da im to više nije prijatno, ali moraju. Gledam Savu ko zmija žabu i on obara pogled na svoje otvorene karte: dava keca, zelenog i crvenog i moje dve devetke, zelenu i crvenu.

Mo-ra postojati Virdžinija, kaže tiho i ponavlja to.

Uzimam karte, mešam ih ponovo i kažem: Sada češ da vidiš.

Igramo šamo Sava i ja, jer Musu i brata ne napušta smejanje i već predosećam da će da zaplaču. Znaju oni zašto. Sava još nije shvatio. Promešao sam karte i dao mu da precepi špil.

Ne, kaže:

Nesmeš, kažem.

Neću, kaže.

Nesmeš, kažem.

Ne-smem, kaže i ustaje, proteže se i seda na drugi kauč, u pozici Rodenovog mislioca gleda tupo, bez veze. Brat i Musa još samo podrhtavaju, ali smeh se više ne čuje. Uskoro i oni priđu glave, suznih očiju pogledaju u Savu, zavale se na kauč i čute. Čutimo. Dugo, dugo ču-

kao što su pustinja nade, naivni lisac i tome slično. Jasno tu primećujemo sklonost narušavanju sistema. Takode nam je svima poznato zadovoljstvo koje to narušavanje, spajanje nespojivog, donosi. Želim da naglasim sledeće — ne radi se o razaranju, o potpunom uništavanju distinkcija i opozicija. Zadovoljstvo upravo počiva na svesti o njihovom postojanju i privremenom karakteru narušavanja. Zadovoljstvo prekoračenja je ujedno i zadovoljstvo zbog postojanja granica.

uobličjenja

Kakva samo obaveštajka kod lisca. I to u ove sate. Voleo bi da se i on malo pozabavi takvim ispitivanjima. Vojnik je vojnik, general general i svakom sleduje ono što mu sleduje. Ali, ko zna? U ratu je svašta moguće. Ne, naravno, da vojnik postane general, to bi bila besmislica. Ali jedan Karl ili Smit? Zašto da ne?

predoumišljaj

— Spavala si s liscom? — direktan je profesor.

— Nisam — odmahuje glavom ljubavnica.

— Jesi, znam da jesi. Nisi smela to da mi učiniš. Da se tucaš sa mojim edukativnim primerom. Ne, to je zbilja skandal.

Profesor odlazi u kuhinju i vraća se sa oštrim kuhinjskim nožem u ruci.

— Sta češ s tim? — pomalo je zastrašena ljubavnica.

— Ubiću ga. Smrsiću konce prokletom prevejanom lisicu. I to s predoumišljajem.

petar duza

timo. Usporeno mešam karte i čuje se samo to šuštanje. Stavljam ih na sto, gledam u zid, iza zida, preko polja, planina, mora, vidim, a vide to i Musa i brat i Sava da postoji Virdžinija, zemlja u kojoj raste najbolji duvan i kada čovek puši taj duvan sve mu je bolje i lakše. Sve je bliže. Sam sebi je bliže, ljudima više veruje, jer veruje najboljem duvanu, koji ga čini boljim, ugodno mu je u plućima, u telu.

Dugo, dugo čutimo, zagledani u daleku Virdžiniju koja se najpre kao neoštra slika u objektivu pojavljuje a zatim obrisi te slike postaju jasniji.

Ako je ovde večer, mora da je tamo jutro, kaže Musa.

Vero-vatno, pošto je zemlja okrugla, u to nema sumnje, kaže brat tiho, a i Sava nešto šapće da bih kasnije razaznao: